

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

/проф. Борис БУНЧУК/

“ 12 ” серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ЕТИКА ТА ЕСТЕТИКА НАУКИ
вибіркова

Освітньо-професійна програма «Філософія»

Спеціальність 033 Філософія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни Етика та естетика науки складена відповідно до освітньо-професійної програми «Філософія», спеціальності 033 Філософія, другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 9 від «26» червня 2024 р.).

Розробник: **Бродецький Олександр Євгенович**, доктор філософських наук, доцент

Викладач: **Бродецький Олександр Євгенович**, доктор філософських наук, доцент

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології
Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри філософії та культурології

(підпис)

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради філологічного факультету

(підпис)

Алла АНТОФІЙЧУК

1. Мета та анотація навчальної дисципліни

Дисципліна систематично висвітлює засади етичного й естетичного осмислення наукового пізнання. Здійснюється співвіднесення його сутності, цілей, форм і соціальних застосувань зі змістом моральних та естетичних понять, категорій, принципів. Збалансовано концептуально-світоглядні та прикладні виміри етики та естетики науки з акцентом на найактуальніших та полемічно загострених проблемах, що дістають альтернативні варіації витлумачення й розв'язання в сучасному соціумі. Ця вибіркова дисципліна вагома тим, що розгортає філософсько-методологічне розуміння феномена науки у ціннісно-аксіологічну й антропологічну площину, дозволяючи осмислити умови зв'язку доброчесності та краси із цілями, ідеалами, практиками науки (у спільнотному й індивідуальному вимірах). Особлива актуальність курсу полягає в його гуманізаційному потенціалі і здатності формування низки експертних навичок щодо морального та естетичного регулювання наукової діяльності в її природничих і гуманітарних формах.

Мета курсу: надати студентам комплексну систему знань щодо етичних та естетичних параметрів науки (в її і природничих, і гуманітарних іпостасях); висвітлити коло проблем щодо синергії істини, краси і блага, співвіднівши їх із новітніми тенденціями наукової, технологічної та ціннісної царин сучасного суспільства.

2. Результати навчання

Дисципліна спрямована на формування у здобувача вищої освіти таких результатів навчання, передбачених відповідними Стандартом вищої освіти, освітньо-професійною програмою та професійним стандартом «Викладачі ЗВО»:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Знання та розуміння предметної сфери та розуміння професійної діяльності. ЗК3. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми. ЗК4. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності); ЗК9. Здатність застосовувати кращі практики у професійній діяльності. ЗК10. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Фахові компетентності (ФК):

ФК1. Здатність використовувати історико-філософську спадщину в осмисленні та розв'язанні дослідницьких проблем. ФК2. Усвідомлення зв'язків філософської спеціалізації з іншими інтелектуальними й гуманітарними практиками. ФК3. Здатність формулювати та аргументувати актуальні філософські ідеї, доказово й обґрунтовано викладати результати дослідження. ФК4. Здатність обирати і застосовувати найбільш ефективну методологічну стратегію дослідження. ФК6. Здатність здійснювати аналіз, оцінку і прогнозування соціальних, політичних, економічних та культурних процесів із застосуванням фахових знань. ФК7. Здатність професійно проводити світоглядний аналіз та етико-ціннісну експертизу європейської та євроатлантичної інтеграції України на підставі принципу україноцентризму. ФК10. Здатність здійснювати фахову експертизу дослідницьких, фахових / творчих проєктів та надавати консультації, що стосуються питань дослідницької та/або професійної діяльності.

Програмні результати: ПРН1. Здійснювати інтелектуальний пошук, виявляти і критично осмислювати актуальні проблеми сучасної філософської думки, розробляти їх в рамках власного філософського дослідження. ПРН5. Використовувати методологію та пізнавальні засоби, що властиві філософії та її застосуванням. ПРН8. Розуміти зв'язки філософії з іншими напрямками філософського дискурсу та іншими інтелектуальними й гуманітарними практиками. ПРН10. Брати участь у наукових дискусіях з філософії та міждисциплінарних проблем, обговореннях філософських питань з експертами з інших галузей знань. ПРН11. Аналізувати, оцінювати і прогнозувати соціальні, політичні, економічні та культурні процеси із застосуванням фахових знань та спеціалізованих навичок розв'язання складних завдань філософії. ПРН12. Використовувати набуті знання в практиці європейської та євроатлантичної інтеграції України, зокрема проводити світоглядний аналіз

та етико-ціннісну експертизу інтеграційних процесів.

У застосуванні до цієї дисципліни відповідні компетентності та програмні результати конкретизуються у тому, що на основі її вивчення **студентам належить:**

Знати світоглядні й дискурсивні тенденції осмислення взаємозв'язку наукового пізнання і моральних та естетичних цінностей; коло провідних етичних проблем сучасної науки та спектр підходів до їх розв'язання; норми академічної доброчесності та форми їх практичного втілення в освітній та дослідницькій сферах; контексти тлумачення ідеалів науки і конкретних наукових практик крізь призму ключових естетичних категорій і в межах мистецької свідомості.

Розуміти закономірності морального й естетичного регулювання наукової діяльності, умови втілення ідеалів когнітивно-ціннісної єдності та способи формування імунітету проти розбалансування наукових і ціннісних інтенцій у суспільстві і в досвіді конкретних науковців.

Уміти накреслювати адекватні ціннісні координати наукового пізнання та застосовувати здобуті компетенції у здійсненні експертиз щодо етичної гуманістичної скоординованості та калікагатійності наукових проєктів і науково-технологічної комунікації.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни: «Етика та естетика науки»											
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин					Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	
Денна	1	2	6	180	2	30		15		135	Іспит

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.		
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13			
Змістовий модуль 1: «Етика науки»														
Тема 1 Предметність, дисциплінарні та методологічні засади курсу	18	2	1			14								
Тема 2 Етичні координати осмислення пізнання в історичному ракурсі: палітра світоглядних варіацій	18	4	2			12								
Тема 3 Моральні аспекти природничого пізнання в умовах сьогодення	18	4	1			14								
Тема 4 Етичні цінності і соціогуманітарне пізнання	18	4	1			14								
Тема 5 Етичні основи екології та біомедичної сфери: теоретичні засади і практика	18	2	2			14								
Тема 6 Етос науковця та основи академічної доброчесності	18	2	2			12								
Разом за змістовим модулем 1	108	18	9			80								
Змістовий модуль 2: «Естетика науки»														
Тема 7 Естетичні координати пізнання у світоглядних традиціях: історіософський розгляд	18	4	2			15								
Тема 8 Ідеали науковості і зміст ключових естетичних категорій	18	4	1			12								
Тема 9 Мистецтво і наука: контексти взаємодії в умовах сьогодення	18	2	2			16								
Тема 10 Естетика українського наукового мовлення	18	2	1			12								
Разом за змістовим модулем 2	72	12	6			55								
Всього за навчальний семестр	180	30	15			135								

Тема 1. Предметність, дисциплінарні та методологічні засади курсу

Семантичні ракурси термінів «наука», «етика», «естетика». Проблематика та дисциплінарні межі етики науки. Предметна сфера естетики науки. Значущість осмислення ціннісних засад наукового пізнання в умовах сьогодення.

Тема 2. Етичні координати осмислення пізнання в історичному ракурсі: палітра світоглядних варіацій

Синкретичність сакрального, морального, пізнавального і життєво-практичного в культурах Сходу. Моральні контексти осмислення пізнання й категорії «істина» в античній культурі та філософії. Етична матриця філософського способу життя: значущість античного досвіду для сьогодення. Колізії узгодження руху до Істини і Блага в Середні Віки. Мораль і наука у дискурсах та пізнавальних практиках доби Відродження. Новочасні ідеали науковості та їхня кореляція з етичними орієнтирами. Післяпросвітницькі і новітні підходи до осмислення моральних платформ пізнання.

Тема 3. Моральні аспекти природничого пізнання в умовах сьогодення

Соціальний досвід ХХ ст. і кристалізація моральної проблематики наукової діяльності. Етико-соціальні колізії застосування надбань наукового поступу. Релігійні і секулярні моделі осмислення морально-ціннісного потенціалу науки в сучасності: спектр і діалог концепцій. Відповідальність науковця-природничника: маркери морально-соціальної конструктивності.

Тема 4. Етичні цінності і соціогуманітарне пізнання

Етика і історичне пізнання. Етика і соціологічне пізнання. Етичні виміри економічного пізнання та їхня варіативність. Етос і місія сучасного філософа, релігієзнавця, культуролога. Гуманітарна компонентна феномена університетської діяльності та її етичний потенціал.

Тема 5. Етичні основи екології та біомедичної сфери:

теоретичні засади і практика

Екологія як наука та соціальна практика. Етичний смисл екологічної свідомості і практики. Принципи сучасної екологічної етики. Роль етики в оптимізації наукового й ціннісного оснащення екологічного законодавства. Етичні ракурси осмислення науково-технологічних новацій у біомедичній сфері. Зв'язок морального і юридичного в регулюванні соціального застосування біомедичних новацій: палітра досвіду у країнах сучасного світу.

Тема 6. Етос науковця та основи академічної доброчесності

Поняття та значущість академічної доброчесності. Норми академічної доброчесності. Напрямки просвіти щодо ідеалів і практик академічної доброчесності в сучасній Україні. Нормативні документи та форми заохочення академічної доброчесності в ЧНУ імені Юрія Федьковича.

Тема 7. Естетичні координати пізнання у світоглядних традиціях: історіософський розгляд

Краса та Істина в осмисленні орієнталістських духовних традицій. Естетичні контексти ціннісної ієрархії форм пізнання в античній та авраамічній світоглядних традиціях. Сучасні підходи до осмислення зв'язку науки та естетичної свідомості і практики.

Тема 8. Ідеали науковості і зміст ключових естетичних категорій

Підходи до класифікації естетичних категорій. Категорії краси і потворності і їх співвіднесеність із пізнавальними потенціями природничих і гуманітарних наук. Категорії піднесеного і ницого: їхні соціальні виміри та роль науки в утвердженні першого й запобіганні другому. Трагічне та комічне – їхній пізнавально-ціннісний потенціал. Людинознавчі пізнавальні потенції осмислення трагічного і комічного в житті й мистецтві.

Тема 9. Мистецтво і наука: контексти взаємодії в умовах сьогодення

Історичний екскурс в синергію науки і мистецтва: провідні тенденції від Античності до початку ХХ ст. Вплив науково-технічного прогресу на трансформації тематично-сміслового й інструментального ресурсу мистецтва. Мистецтво і цифрова та віртуальна сфери: ціннісні колізії і пізнавальні варіації. Науково-технологічний прогрес у мистецькому осмисленні.

Тема 10. Естетика українського наукового мовлення

Роль естетичної виразності наукової комунікації. Естетика усного мовлення при науковій комунікації. Естетика формування наукових текстів: єдність змісту і форми. Шляхи оптимізації естетичності усного і письмового фахового мовлення українських науковців. Естетика творення й використання української філософської термінології.

3.3. Теми і план семінарських занять

Семінар № 1

Специфіка, академічна та соціальна роль етики науки та естетики науки (1 год.)

1. Полідисциплінарність етики та естетики.
2. Співвідношення теоретичних та прикладних вимірів етичного та естетичного осмислення наукової діяльності.
3. Предметна сфера, коло проблем, методологічний інструментарій етики науки.
4. Предметність, проблематика, концептуальні варіації естетики науки.

Семінар №2

Пізнання і наука в рухові до Блага: тенденції осмислення у світоглядних дискурсах світу (2 год.)

1. Зв'язок етичних понять і уявлень про істину й знання в індуїзмі, буддизмі, конфуціанстві, даосизмі.
2. Досократівські лінії осмислення співвідношення Істини і Блага.
3. Тлумачення кореляції моральних і пізнавальних цінностей в антропологічний, ейдологічний та елліністичний періоди античної філософії.
4. Сакральне, моральне і пізнавальне: середньовічні візії у християнстві, юдаїзмі, ісламі.
5. Ренесансні етичні рефлексії щодо цілей і шляхів руху до істини.
6. Новочасні і просвітницькі рефлексії про зв'язок моралі і науки.
7. Післяпросвітницькі і сучасні моделі етики науки.

Семінар №3

Етика природничого пізнання: сучасні контексти

(1 год.)

1. Науково-технічний прогрес і соціально-ціннісний досвід XX – XXI ст.
2. Альтернативи релігійних і секулярних підходів до етичного осмислення здобутків природничого пізнання в умовах сьогодення.
3. Етичні аспекти пізнання у конкретних галузях природничого пізнання.
4. Ознаки й соціальні критерії моральної відповідальності науковця-природничника.

Семінар №4

Моральні виміри сучасної соціогуманітарної науки

(1 год.)

1. Ціннісна релевантність гуманітаристики: підходи до розуміння.
2. Етика й історичне пізнання.
3. Моральні контексти соціологічного дослідження. Форми порушення етичності в соціологічній діяльності та шляхи їх запобігання.
4. Економічне пізнання та умови його співвіднесеності із моральними цінностями.
5. Етичні інтенції в релігієзнавчому та культурологічному пізнанні.
6. Морально-ціннісна компонента в сучасному філософському пізнанні.
7. Сучасний університет: форми узгодження когнітивно-освітньої, соціальної та моральної функціональності.

Семінар №5

Етика й екологія як наука та соціальна практика. Моральні виміри біомедично зорієнтованого пізнання

(2 год.)

1. Феномен екологічного пізнання та його аксіологічна координованість.
2. Наукове обґрунтування принципів екологічної етики: спектр підходів.
3. Принципи сучасної екоетики.
4. Роль етики в оптимізації екологічного законодавства: світові й українські підходи.
5. Моральні колізії винаходів та новацій у біомедичній сфері: світоглядні акценти осмислення й оцінки.

Семінар №6

Цінність академічної доброчесності і шляхи її популяризації

(2 год.)

1. Цілісність бачення суті академічної доброчесності: світовий досвід та українські реалії.
2. Форми регулювання академічної доброчесності. Різновиди академічної недоброчесності та шляхи їх запобігання й викриття.
3. Тенденції просвітницьких зусиль щодо академічної доброчесності: всеукраїнський, регіональний, вишівський рівні.

Семінар №7

Естетика і пізнання у світоглядних культурах світу

(2 год.)

1. Синкретизм пізнавального й естетично-ціннісного в осмисленні шляхів до істини у духовних традиціях Стародавнього світу.
2. Краса та пізнання у тлумаченні авраамічних релігій і їхніх філософських систем.

3. Західна філософія про співвідношення естетичного й когнітивного: Середні Віки, Відродження, Новий Час, післяпросвітництво.
4. Сучасні дискурси естетики науки: методологічні варіації й проблематика.

Семінар №8

Наука та її соціально-ціннісні ефекти крізь призму ключових естетичних категорій

(1 год.)

1. Категорія прекрасного та її узгодженість з ідеалами науковості і критеріями істини.
2. Природничі і гуманітарні контексти руху до втілення ідеалів краси.
3. Потворне як естетичний антипод прекрасного: співвіднесеність із тіншовими боками наукового прогресу.
4. Роль науки для утвердження піднесеного і запобігання нищому.
5. Пізнавально-ціннісні можливості трагічного і комічного.

Семінар №9

Синергія науки і мистецтва: історичні форми та актуальна значущість

(2 год.)

1. Наука і мистецтво: форми кореляції в історіософській проекції.
2. Науково-технічний прогрес сьогодення і мистецтво: аспекти впливу.
3. Мистецтво і розвиток віртуальних ресурсів творчості: можливості та виклики.
4. Сучасне мистецтво про ціннісний потенціал науки: спектр візій.

Семінар №10

Українська наукова мова і комунікація: естетичні аспекти

(1 год.)

1. Культура мовлення як лінгвістичний та естетичний феномен. Науковий стиль мовлення: його естетичні і когнітивні стандарти.
2. Форми відхилень від естетичності наукового мовлення та шляхи їх запобігання.
3. Аспекти мовної доладності у формуванні та використанні української філософської термінології.

3.4. Завдання до самостійної роботи

1. Етичні параметри осмислення науки в сучасній релігійній філософії та релігійній публіцистиці юдаїзму, буддизму, ісламу.
2. Етика науки у США: актуальні методологічні підходи та тематичні напрямки.
3. Етика науки в сучасній Європі: методологічні тенденції та актуальні дискусії.
4. Етичні міркування щодо місії науки провідних сучасних науковців-природничників (за матеріалами публічних виступів).
5. Етичні рефлексії провідних сучасних істориків та соціологів щодо ціннісного потенціалу їхніх сфер знання (за матеріалами публічних виступів).
6. Етична проблематика в новітніх українських дослідженнях з екології (контент-аналіз дисертаційних робіт та публікацій у наукових журналах).
7. Етична проблематика в новітніх українських дослідженнях з медицини і біотехнологій (контент-аналіз дисертаційних робіт та наукових статей).

8. Нормативне регулювання додержання академічної доброчесності в університетах країн-сусідів України (за матеріалами на офіційних сайтах ЗВО Польщі, Румунії, Словаччини, Молдови, Угорщини).

9. Естетичні рефлексії щодо калокагатійності наукового пізнання в публікаціях та публічних виступах сучасних науковців-природничників (США, Європа, Японія, Китай, інші країни).

10. Порівняльні контексти залученості естетичного аспекту у філософський світогляд Сходу і Заходу (на прикладі конкретних дискурсів сучасної філософії Європи, США, інших західних країн і Японії, Китаю, Індії)

11. Сучасний живопис: тематична й інструментальна кореляція із науковими та технологічними здобутками.

12. Сучасний театр: тематична й інструментальна кореляція із науковими та технологічними здобутками.

13. Сучасна архітектура: тематична й інструментальна кореляція із науковими та технологічними здобутками.

14. Сучасний кінематограф: тематична й інструментальна кореляція із науковими та технологічними здобутками.

15. Сучасна поезія в аспекті рефлексій над новітніми тенденціями науки.

16. Сучасна проза в аспекті художніх рефлексій щодо впливу науки і технологій на трансформацію людини.

17. Сучасні ЗМІ про зв'язок науки і мистецтва: контент аналіз актуальних публікацій у світі та Україні.

18. Етичні й естетичні аспекти діалогу науки і релігії: актуальні дискурси у світі та Україні.

19. Відображення реалій і колізій науково-технологічного прогресу в соціальних та екологічних програмах релігійних конфесій сьогодення.

20. Шляхи інтенсифікації спільних соціально-значущих ініціатив науковців і митців України й Буковини.

3.5. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

- До теми самостійної роботи № 1 – проєкт доповіді на науковій конференції (до 0,3 др. арк.)
- До теми самостійної роботи №2 – реферативний огляд (до 0,5 др. арк.)
- До теми самостійної роботи №3 – у формі презентації порівняльний аналіз провідних методологічних ліній
  - До теми самостійної роботи № 4 – представлення матеріалів контент-аналізу у письмовій роботі або таблиці (до 0,3 др. арк.)
  - До теми самостійної роботи № 5 – представлення матеріалів контент-аналізу у письмовій роботі або таблиці (до 0,3 др. арк.)
  - До теми самостійної роботи № 6 – порівняльно-класифікаційна таблиця з матеріалами й результатами аналізу (до 0,3 др. арк.)
  - До теми самостійної роботи № 7 – проєкт наукового рев'ю (до 0,5 др. арк.)
  - До теми самостійної роботи № 8 – Письмова робота з порівняльним аналізом (до 0,5 др. арк.)
  - До теми самостійної роботи № 9 – Відеозапис тематичної дискусії за участю студентів групи (до 30 хв.)
  - До теми самостійної роботи № 10 – проєкт доповіді на науковій конференції (0,3 др. арк.)
  - До теми самостійної роботи № 11 – аналітична презентація (до 20 слайдів з коментарями).
  - До теми самостійної роботи № 12 – реферат (до 0,4 др.арк.)
  - До теми самостійної роботи № 13 – аналітична презентація (до 20 слайдів з

коментарями)

- До теми самостійної роботи № 14 – аналітична презентація (до 20 слайдів з коментарями)
- До теми самостійної роботи № 15 – аналітична презентація (до 20 слайдів з коментарями)
- До теми самостійної роботи № 16 – аналітична презентація (до 20 слайдів з коментарями)
- До теми самостійної роботи № 17 – аналітично-порівняльна таблиця (до 0,3 др. арк.)
- До теми самостійної роботи № 18 – реферативний огляд (до 0,5 др.арк.)
- До теми самостійної роботи № 19 – відеозапис наукової дискусії за участю студентів групи (до 40 хв.)
- До теми самостійної роботи № 20 – аналітичний звіт із проектом експертних рекомендацій

4. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)										Підсумковий контроль (іспит)	Загальний результат
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2						
T1	T1	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
<p>У межах кожної теми першого модуля оцінюються (максимум):</p> <ul style="list-style-type: none"> - усна теоретична відповідь – 2 бали; - доповнення, участь у дискусії – 1 бал; - ІНДЗ – 2 бали (стандартна кількість ІНДЗ в межах модуля для одного студента – 2); - у разі виконання більшої кількості ІНДЗ (за умови їх належної якості) надлишок балів може зараховуватися до майбутньої оцінки за підсумковий контроль. <p>К/р за перший модуль дозволяє отримати максимально 8 балів.</p> <p>Сума максимальних балів за кожен модуль – 30 (за два – 60)</p> <p>У межах кожної теми другого модуля оцінюються (максимум):</p> <ul style="list-style-type: none"> - усна теоретична відповідь – 2 бали; - доповнення, участь у дискусії – 1 бал; - ІНДЗ – 2 бали (стандартна кількість ІНДЗ в межах модуля для одного студента – 3); - у разі виконання більшої кількості ІНДЗ (за умови їх належної якості) надлишок балів може зараховуватися до майбутньої оцінки за підсумковий контроль. <p>К/р за другий модуль дозволяє отримати максимально 12 балів.</p>										40	100

Сума максимальних балів за кожен модуль – 30 (за два – 60)		
---	--	--

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
80-89	B	добре
70-79	C	
60-69	D	
50-59	E	задовільно
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка «А» (90-100 балів) виставляється студентам, які

- ✓ мають належний базис фахових знань та мисленневих навичок, що спираються на сформований світогляд і широку гуманітарну ерудицію;
- ✓ вільно оперують знаннями щодо історичних та сучасних тенденцій як етики науки, так і естетики науки; розуміють їхні соціальні контексти; компетентно орієнтуються в першоджерелах і найактуальніших наукових розвідках у цій галузі; глибоко свідомі змісту та життєво-соціокультурних основ відповідних ідей, концепцій, теорій;
- ✓ вміють комплексно співвідносити тенденції розвитку науки із ключовими категоріями, принципами та нормами етики, категоріями естетики, мистецькими стилями й течіями, методологічними і світоглядними варіаціями аксіології; застосовувати розуміння цих взаємозв'язків до аналізу конкретних ціннісних колізій сучасної науки;
- ✓ на високому рівні обізнані із доробком провідних світових й українських науковців в галузі етики та естетики науки;
- ✓ здатні синтезувати застосовувати методологічний потенціал етики та естетики науки до експертного аналізу конкретних наукових ініціатив і проєктів у гуманітарній і природничій царинах;
- ✓ усвідомлюють і можуть всебічно пояснити напрямки застосування знань і навичок з цього курсу в майбутній професійній діяльності.

Оцінки «В» (80-89 балів) та «С» (70-79 балів) виставляються студентам, які

- ✓ мають і виявляють розвинуті духовно-творчі інтереси;
- ✓ знають основну першоджерельну та навчальну літературу з курсу; вміють аналізувати ключові ідеї відповідних праць;
- ✓ можуть пояснити та проінтерпретувати тенденції історичного розвитку етичних й естетичних уявлень про ціннісний зміст пізнання і науки; суть основних етичних принципів регулювання наукової діяльності; контекст зв'язку естетичних категорій і мистецтва з ідеалами науки і науковості;
- ✓ обізнані із суспільними контекстами етики та естетики науки;
- ✓ демонструють усвідомлення способів використання у своїй майбутній фаховій діяльності (зокрема, експертній) знань, здобутих в межах цього курсу.

Розмежування рівнів «В» і «С» залежить від міри глибини та аналітичності орієнтації студентів щодо окреслених маркерів.

Оцінки «D» (60-69) та «E» (50-59 балів) виставляються студентам, які

- ✓ мають несистемні уявлення про ключові поняття, принципи, форми практичного застосування етики та естетики науки;
- ✓ на пересічному рівні оволоділи знаннями про світоглядні й методологічні варіації етичного та естетичного осмислення тенденцій розвитку наукового пізнання;
- ✓ орієнтуються в базовій літературі з курсу, хоча далеко не завжди здатні коректно витлумачити зміст тих чи інших ціннісних і світоглядних принципів, ідей, концепцій тощо.

Розмежування рівнів «D» і «E» залежить від вищої чи нижчої міри освоєння студентами цих параметрів.

Оцінки «F» і «Fx» (нижче за 50 балів) ставляться, якщо студенти

- ✓ не виявили знань програмного матеріалу або засвідчили ці знання на досить невисокому, хаотичному рівні;
- ✓ не розуміють суті більшості питань, які вивчаються в курсі, або мають щодо них лише тривіальні, неаргументовані уявлення;
- ✓ не обізнані з базовими принципами етики та естетики науки;
- ✓ демонструють серйозні прогалини в баченні шляхів застосування знань з курсу в майбутній фаховій активності.

Розмежування рівнів «F» і «Fx» визначається масштабом окреслених прогалін у знаннях.

5. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання є визначення рівня повноти усної чи письмової відповіді; перевірка чи організація захисту творчих чи контрольних письмових робіт (есе, аналітичних повідомлень, рефератів, порівняльних таблиць тощо); презентацій; тестових завдань; оцінка підготовлених дискусійних бесід, експертних проєктів тощо.

6. Форми поточного та підсумкового контролю

Формами поточного контролю є усна чи письмова відповідь студента (тестування, есе, реферат, творча робота, дискусійна бесіда тощо)

Завдання для підготовки до підсумкового контролю (іспиту)

1. Окресліть семантичні межі дотику понять «наука», «етика», «естетика».
2. Розкрийте спектр проблем та дисциплінарну специфіку етики науки.
3. Аналітично охарактеризуйте предметність естетики науки.
4. Висловіть свої міркування щодо соціального значення осмислення ціннісних засад наукового пізнання в умовах сьогодення.
5. Спрезентуйте особливості співвідношення уявлень про зв'язки морального і пізнавального у світоглядних культурах Сходу (індуїзм, буддизм, конфуціанство, даосизм, синтоїзм).
6. Поясніть світоглядні й методологічні підходи до розуміння блага та істини в античній світоглядній культурі.
7. Обміркуйте, які ціннісні приклади може надати для сьогодення етична матриця філософського способу життя античної доби.
8. Дайте тлумачення специфіки узгодження сакрального, морального і пізнавального в середньовічному мисленні.
9. Поясніть підходи до розуміння взаємодії моралі і науки в добу Ренесансу.
10. Розкрийте шляхи кореляції наукових ідеалів з цінностями моралі в добу Нового Часу і Просвітництва.
11. Висвітліть спектр післяпросвітницьких і сучасних настанов щодо інтерпретації моральної векторності наукового пізнання.
12. Поясніть, які соціальні та внутрішньо наукові тенденції ХХ ст. актуалізували потребу в науковій дисципліні «Етика науки»?
13. Що Ви знаєте про новітні альтернативи релігійного і секулярного осмислення обривів морального регулювання наукової діяльності? Дайте їх порівняльний аналіз.

14. Охарактеризуйте складові морально-соціальної відповідальності науковця-природничка в умовах сьогодення. Що може ставати на перешкоді формуванню такої відповідальності?
15. Представте ядро моральної проблематики історичної науки в її сучасних форматах.
16. Наведіть особливості морального регулювання у сфері соціологічного пізнання. Які тут можливі моральні девіації та які шляхи їх запобігання?
17. Що Ви знаєте про етичні параметри сучасного економічного пізнання? Які ризики несе нехтування гуманістичними цінностями в організації пізнання у сфері економіки? Які шляхи синергії економіки й етики?
18. Що Ви знаєте про етичну місію сучасної філософської освіти та науки?
19. Обміркуйте проблему: «Етичні аспекти релігієзнавчого пізнання».
20. Висвітліть методологічно-ціннісні аспекти проблеми «Етичні виміри культурологічного пізнання».
21. Спрезентуйте гуманітарну і гуманістичну місію сучасного університету. Якою мірою українська університетська освіта наближається до втілення в практику ідеалів цієї місії (або віддаляється від них)?
22. Висвітліть коло етичних проблем сучасного екологічного пізнання й екологічних / антиекологічних соціально-технологічних практик.
23. Розкрийте вплив світоглядних переконань на підходи до осмислення екологічних і біомедичних контекстів наукового пізнання.
24. Поясніть кореляцію етичних і юридичних аспектів додержання в наукових студіях еко- і біо-цінностей
25. Усебічно розкрийте зміст та наукові й освітні контексти феноменів академічної доброчесності / недоброчесності.
26. Що Ви знаєте про найпоширеніші форми нехтування академічною доброчесністю та які Ви знаєте шляхи ціннісного і правового викорінення недоброчесних академічних практик?
27. Висвітліть представленість теми академічної доброчесності в чинному українському законодавстві про освіту і науку. Які Ви можете надати експертні рекомендації з його оптимізації саме в цьому напрямку?
28. Спрезентуйте зміст і функціональність нормативних документів ЧНУ імені Юрія Федьковича, які регулюють додержання академічної доброчесності.
29. Здійсніть історіософський екскурс у формування естетики наукового пізнання, зосередивши увагу на альтернативних світоглядних традиціях.
30. Які провідні теоретичні праці з сучасної естетики науки Ви знаєте?
31. Охарактеризуйте внесок в естетику науки конкретних фахівців у цій галузі (світових та українських).
32. Розкрийте взаємозв'язки змісту категорій «прекрасне / потворне» із ідеалами і антиідеалами наукового пізнання.
33. Які методологічні ракурси осмислення взаємозв'язку естетичних категорій і ідеалів науковості Вам відомі?
34. Проаналізуйте здобутки сучасного науково-технічного прогресу крізь призму змісту категорій «піднесене» / «нище».
35. Обміркуйте проблему: «Феномен пізнання і соціальні та екзистенційні проєкції категорій «трагічне» / «комічне»
36. Здійсніть аналіз специфіки уявлень про співвідношення науки і мистецтва в античній світоглядній думці.
37. Порівняйте аристотелівський, платонічний і стоїстичний дискурси щодо зв'язку істини і краси. Висвітліть їхні подальші історичні рецепції.
38. Поясніть, як інтерпретувалися зв'язок мистецтва і пізнання та сакральності в добу Середніх Віків.

39. Порівняйте августиніанський і томістичний підходи до акцентування зв'язку істини і краси. Які приклади історичних рецепцій одного й другого Ви знаєте?
40. Окресліть смислові і соціальні виміри взаємодії науки і мистецтва в добу Відродження, Новий Часу та епоху Просвітництва.
41. Порівняйте кантіанський і гегелівський дискурси щодо зв'язку істини і краси. Окресліть їхні рецепції в подальшому розвитку думки.
42. Розкрийте зміст раціоналістичних і ірраціоналістичних дискурсів осмислення синергії / опозиції «наука / мистецтва» у філософській думці XIX – XXI ст.
43. Окресліть проблематику естетики пізнання, естетики науки в романтизмі як світоглядній течії.
44. Поясніть специфіку інтерпретації зв'язку науки і релігії у філософії життя.
45. Що Ви знаєте про неокантіанський дискурс щодо істини у її співвідношенні з красою? Порівняйте неокантіанські і феноменологічні візії цієї проблематики.
46. Порівняйте екзистенційний і аналітично-філософський обрії естетики пізнання.
47. Що Ви знаєте про осмислення проблем естетики пізнання в постмодерністській філософії? Наведіть приклади конкретних постмодерністських концепцій щодо цього.
48. Окресліть тенденції осягнення суперечностей соціальної дієвості науки в сучасному мистецтві? Наведіть конкретні приклади естетико-стилістичної оптики в різних видах і творах мистецтва.
49. Розкрийте проблему «наука / технології / віртуальна реальність / мистецтво в контекстах сьогодення».
50. Що Ви знаєте про стан та шляхи оптимізації естетичної культури сучасного українського наукового мовлення в його усних і письмових вимірах?

Система оцінювання на іспиті

Курс «Етика та естетика науки» складається з 2 *теоретичних* та 1 *підсумкового* модуля.

Теоретичні модулі оцінюються за системою максимум 30 балів кожен модуль.

Підсумковий модуль (іспит) оцінюється максимум у 40 балів.

Іспитовий білет містить 4 завдання.

Перші три завдання – це теоретичні питання, які оцінюються максимально в **10** балів кожне. Відповідь на кожне таке питання (з урахуванням і додаткових питань до кожного з основних) оцінюється від **0** до **10** балів так:

10-9 балів – якщо студент / студентка надає повну, теоретично компетентну, доказову, інтелектуально повноцінну відповідь на запитання.

Студент / студентка висвітлює наукову інформацію з курсу комплексно, міркує предметно й аргументовано, належно демонструє загальні й фахові компетенції, здобуті під час вивчення як цього курсу, так й інших курсів, що дисциплінарно узгоджуються з цією дисципліною. Бачить і вміє прояснити актуальні контексти відповідних ціннісних проблем пізнання і науки.

Відповідь струнко структурована, логічно прозора, характеризується елементами евристичності та усвідомленням можливостей дослідницького застосування відповідних знань. Мовна культура екзаменованого / екзаменованої – на високому рівні.

8-7 балів – присвоюється, якщо студент / студентка дає загалом змістовну відповідь, доволі добре обізнаний (обізнана) із суттю питань, які висвітлює, однак часом демонструє переважання репродуктивного підходу до висвітлення засвоєних знань над творчо-евристичним. З основами першоджерельної літератури знайомий (знайома), але часом черпає знання про неї не безпосередньо з актуальних досліджень і першоджерел, а з критичної та підручничкової літератури.

Коректно викладає навчальний матеріал, але подекуди неточно його осмислює; має окремі огріхи мовної культури. Попри це засвідчує прагнення будувати відповідь самостійно та надалі ще глибше освоїти відповідний матеріал та мисленнєвий інструментарій.

6-5 балів – за відповідь, що є неповною, хоч і в загальних рисах розкриває базову інформацію з питання.

Знання наявні, але часто вони неточні, в деяких міркуваннях про складні проблеми етики та естетики науки студент / студентка спотворює логіку їх розуміння. Бракує усвідомлення контекстуальних зв'язків відповідних принципів і норм із соціальною та культурною реальністю. Наявні стилістичні й риторичні помилки у викладі матеріалу.

4-3 бали – в разі поверхової, відтворювальної, подекуди логічно хаотичної відповіді, однак з часткою предметних знань з питання.

Студент / студентка більшою мірою переповідає, але не аналізує навчальну й наукову інформацію; хибує проти істини при розкритті фактів та тлумаченні смислу висвітлюваних явищ, ідей та постулатів.

2-1 бали – відповідь дуже поверхова, безаргументативна.

Студент / студентка не знає основних фактів, термінів та визначень, не орієнтується в азах етичного й естетичного регулювання наукової діяльності; наявні елементи знань з питання пов'язує між собою хаотично; не усвідомлює зв'язку відповідної проблематики з її соціальними та культурними платформами.

0 балів – відповідь відсутня.

Четверте завдання – моделювання студентом конкретних ситуацій додержання чи порушення науковцями засад етики та естетики науки з предметним співвіднесенням цих ситуацій із ключовими етичними нормами загальнолюдського і корпоративного рівня. Оцінюється за шкалою від 0 до 10 балів залежно від міри актуальності, аргументованості, конкретності, проблемності змодельованої ситуації та вміння відповідати на проблематизуючі питання викладача і студентської аудиторії щодо цього.

Система оцінювання підсумкового модуля з курсу

Теоретичний блок			Практичний блок
I питання	II питання	III питання	5 тестових завдань
максимально – 10 балів	максимально – 10 балів	максимально – 10 балів	максимально – 10 балів
30 балів			10 балів

7.Рекомендована література

(основна)

1. Agazzi E. Philosophy of Science and Ethics // Axiomathes. – 2018. – Volume 28. Pp. 587–602.
2. Barbour I. G. Ethics in an Age of Technology. – Harper Collins Publisher, Inc. 1998.
3. Iphofen R. (editor). Handbook of Research Ethics and Scientific Integrity. – Springer, 2020.
4. Ivanova M. Aesthetic values in science // Philosophy Compass. – 2017. – Volume 12, Issue 10, 2017.
5. Ivanova M. The aesthetics of scientific experiments // Philosophy Compass. – 2021. – Volume 16, Issue 3.
6. Manchul B., Podgorna L. The Role of Aesthetic Consciousness in the Formation of Scientific Knowledge // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 799. Філософія. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2018. – С. 16-19.
7. Schweitzer A. Peace or Atomic War. – Port Washington, N.Y., London: Kennikat Press, 1972.
8. Sperry R. W. Science and Moral Priority: Merging Mind, Brain, and Human Value (Convergence). – Praeger, 1985.
9. Żelazny M. Estetyka dla kognitywistów. wykłady autorskie. – Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2017.

10. Аболіна Т. Г., Нападиста В. Г., Рихліцька О. Д. та ін. Прикладна етика. Навч. посіб./ За наук. ред. Панченко В. І. – Київ: «Центр учбової літератури», 2012. – 392 с.
11. Адорно Т. Теорія естетики. – Київ: Основи, 2002.
12. Апель К.-О. Априорі спільноти комунікації та основи етики. До проблеми раціонального обґрунтування етики за доби науки // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями: хрестоматія. – Київ: Ваклер, 1996. – С.360 – 421.
13. Бойченко Н. М. Етичний кодекс ученого як ядро його професійної етики (коментар до етичного кодексу вченого України) // Політологічний вісник. Зб-к наук. праць. – Київ: «ІНТАС», 2012. – Вип. 61. – С. 66– 75.
14. Бойченко Н. М. Сучасний університет: ціннісно-етичний вимір. Монографія / Н. М. Бойченко. – Київ: ПРОМІНЬ, 2015. – 296 с.
15. Борейко В.Є., Шуміло О.М., Шеховцов В.В., Шуміло О.О. Екологічна етика. Навчальний посібник. За заг. ред. О.М. Шуміла. – Харків: Право, 2015.
16. Бродецький О. Є. Світоглядно-гуманітарні засади естетичного знання: актуальні виміри інтерпретації // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 264-265. Філософія. – Чернівці: Рута, 2005. – С. 49-53.
17. Бродецький О., Горохолінська І. Ціннісна «рентабельність» світоглядно-гуманітарного знання в університетській освіті сьогодення // Вища освіта України в контексті цивілізаційних змін та викликів: стан, проблеми, перспективи розвитку. Колективна монографія за науковою редакцією Г.Калінічевої – Київ: Фенікс, 2020. – С. 147-166.
18. Бродецький О.Є. Естетика: Навчальний посібник. – Чернівці, 2006. – 76с.
19. Бродецький О.Є. Ірраціональні потенції знання крізь призму філософії науки // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 346-347. Філософія. – Чернівці: Рута, 2007. – С.12-18.
20. Бродецький О.Є. Ірраціонально-ціннісні пізнавальні потенції художньо-естетичної та наукової творчості // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 309-310. Філософія. – Чернівці: Рута, 2006. – С.138-142.
21. Бродецький О.Є. Морально-ціннісний вимір раціональності у філософському обґрунтуванні буття Бога // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 350-351. Філософія. – Чернівці: Рута, 2007. – С.191-194.
22. Бродецький О.Є. Основи етики. – Чернівці: ЧНУ, 2012.
23. Бюлер Д. Відповідальність за майбутнє з глобальної перспективи. Актуальність філософії Ганса Йонаса та етики дискурсу. – Київ: Стилос, 2014.
24. Габович О., Кузнецов В., Семенова Н. Українська фундаментальна наука і європейські цінності. Наукова монографія. – Київ: Києво-Могилянська академія, 2015.
25. Гадамер Г.Г. Герменевтика і поетика. Вибрані твори. – Київ: Юніверс, 2001.
26. Гелнер Е. Розум і культура. Історична роль раціональності та раціоналізму. – Київ: Акта, 2004.
27. Голубович І., Шевцов С. Філософія науки та етика науковця: Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи здобувачів третього освітньо-наукового рівня (доктора філософії). – Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2021.
28. Гончаренко С. Етика науки і етичний кодекс ученого // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти – 2011. – Вип. 2. – С. 3-12.
29. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність: навчальний посібник – Запоріжжя: ЗДМУ, 2021. – 108 с.
30. Єрмоленко А. М. Соціальна етика та екологія. Гідність людини – шанування природи. Монографія. – Київ: Лібра, 2010. – 416 с.

31. Запорожан В.М., Аряєв М.Л. Біоетика та біобезпека: Підручник. – Київ: Здоров'я, 2013.
32. Кант І. Критика практичного розуму. – Київ: Юніверс, 2004.
33. Кант І. Критика сили судження. – Київ: Темпора, 2022.
34. Кант І. Критика чистого розуму. – Київ: Юніверс, 2000.
35. Кисельов М. Етика та наука: сфери перетину // Наука. Релігія. Суспільство. – 2012. – № 2. – С. 30-39.
36. Кисельов М.М. Біологічна етика в системі практичної філософії // Практична філософія. – 2000. №1. – с.166-174.
37. Количева Т. В. Особливості наукового і художнього пізнання та їх взаємодія. Монографія. – Харків: Укр. держ. акад. залізн. трансп. 2009.
38. Кругляк М. Трансформація уявлень про етику науки від класичного до сучасного періоду розвитку наукового пізнання // Філософія і методологія наукового пізнання. Колективна монографія. Електронний ресурс. – Київ : КНЕУ, 2013. – С. 145–164. Режим доступу: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/21706/145-164.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
39. Лебідь Є. О. Етичні проблеми науки і техніки. Навчальний посібник. – Суми: Сумський державний університет, 2016.
40. Марчук М.Г. Наукове знання в аксіологічному контексті // Мультиверсум. Філософський альманах. (Інститут філософії). Вип. 16. – Київ, 2000. – С. 213-223.
41. Марчук М.Г. Науковий потенціал етичної нормативності // Людинознавчі студії: Збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич: Вимір, 2000. – Вип. 2. – С. 34-43.
42. Марчук М.Г. Ціннісний аспект істини і категорія належного // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності. Вісник Київського лінгвістичного університету. – Київ: Видавничий центр ВДЛУ, 2000. – С. 58-65.
43. Марчук М.Г. Ціннісні потенції знання. – Чернівці: Рута, 2001.
44. Марчук М.Г. Цінності науки і культура виховання // Наукові записки Харківського військового університету. Соціальна філософія, педагогіка, психологія. – Вип. VI. – Харків, 2000. – С. 38-46.
45. Мирутенко Л. Гуманістично-ціннісні засади постнекласичної етики науки. Дисертація на здобуття наукового ступеня канд. філос. наук. – Чернівці: ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2014.
46. Мирутенко Л. Особливості постнекласичної етики науки // Гілея. Науковий вісник. – 2013. – Випуск 72. – С. 372-377.
47. Подгорна Л. Комунікативний аспект естетики наукового пізнання // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 813. Філософія. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019.
48. Подгорна Л. П. Естетичні параметри наукового знання. Дисертація на здобуття наукового ступеня канд. філос. наук. Чернівці: ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2013.
49. Подгорна Л. Роль і значення краси в аксіосфері наукової культури // Релігія та Соціум. – 2011. – №2(6). 193-198.
50. Пруцакова О., Пустовіт Н., Логінова А., Тарасюк Г. Етика відносин з природою: навчально-методичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019.
51. Радзіняк Т.І. Ціннісні параметри та методологічні засади гуманізації науки і техніки. Дисертація на здобуття наукового ступеня канд. філос. Чернівці: ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2010.

Допоміжна

1. Dziemidok B. Główne kontrowersje estetyki współczesnej – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA, 2002.
2. Między integracją i rozproszeniem. Doświadczenie estetyczne w kontekstach

nowoczesności. Redakcja naukowa: I.Lorenc, M.Rychter, M.Salwa – Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2018.

3. Арістотель. Метафізика. – Харків: Фоліо, 2020.
4. Арістотель. Нікомахова етика. – Київ: Аквілон-плюс, 2002.
5. Бергсон А. Творча еволюція. – Київ: Видавництво Жупанського, 2009.
6. Бродецький О. Є. Проблема внормування української філософської термінології // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Філософія. № 9, 2002. – С. 60-66.
7. Бродецький О.Є. Етико-антропологічні й когнітивні виміри філософського осягнення релігії // Релігія та Соціум: Міжнародний часопис. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. – №1(5). – С.28-36.
8. Бродецький О.Є. Проблеми прикладної етики в громадській думці віруючих Буковини: соціологічний вимір // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 466-467. Філософія. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. – С.226-232.
9. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. – Київ: Основи, 1994.
10. Віхи в історії античної естетики. Збірник. – Київ: Мистецтво, 1988.
11. Гейзінга Й. Homo ludens. – Київ: Основи, 1994.
- Попович М. Філософія свободи. – Харків: Фоліо, 2018.
12. Гете Й.В. Поезія і правда. – Київ: Мистецтво, 1982.
13. Добронравова І.С., Сидоренко Л.І., Чуйко В.Л. та ін. Філософія науки. Підручник. / За ред. І. С. Добронравової. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018.
14. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія. – Київ: Лібра, 1999.
15. Кізіма В. Причинна та метапричинна раціональності: необхідність син-тезу // Філософська думка. – 2005. – №3. – С.18-41.
16. Крилова С. Краса людини в життєвих практиках культури Досвід соціальної та культурної метаантропології і андрогін-аналізу – Київ: КНТ, 2019
17. Крістіанс К. Г., Факлер М., Річардсон К. Б. та ін. Медіаетика: практичні випадки та моральні міркування. – Львів: УКУ, 2014.
18. Левчук Л. Західноєвропейська естетика ХХ ст. – Київ: Либідь. 1997.
19. Макінтайр Е. Після чесноти. – Київ: Дух і літера, 2002.
20. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Жадання влади. – Київ : Основи, Дніпро, 1993.
21. Ніцше Ф. То той бік добра і зла. Генеалогія моралі. – Львів: Літопис, 2002.
22. Рацінгер Й. Цінності в часи перемін: Долання майбутніх викликів. – Львів: Місіонер, 2006.
23. Рупташ О. Поняття смислу в гуманітарнонауковій парадигмі знання. – Чернівці: ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2015.
24. Рупташ О., Радзіняк Т. Історія науки і техніки. Навчально-методичний посібник. – Чернівці: ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2011.
25. Спіноза Б. Етика. – Київ: Андронум, 2020.
26. Тейлор Ч. Секулярна доба. Книга друга. – Київ: Дух і літера, 2018.
27. Тейлор Ч. Секулярна доба. Книга перша. – Київ : Дух і літера, 2013. – 664 с.
28. Фромм Е. Мати чи бути. – Київ: Український письменник, 2010.
29. Фуко М. Археологія знання. – Київ: Основи, 2003.
30. Хогарт У. Про красу. – Київ: Мистецтво, 1978.
31. Шелер М. Сутність моральної особистості // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями: хрестоматія. – Київ: Ваклер, 1996.
32. Шіллер Ф. Естетика. – Київ: Мистецтво, 1974.
33. Шюц А., Лукман Т. Структури життєсвіту. – Київ: Український центр духовної культури, 2004.
34. Яннарас Х. Свобода етосу. – Київ : Дух і літера, 2003.

8.Інформаційні ресурси

• Етичний кодекс ученого України. Поточна редакція. – Національна академія наук України // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text>

• Закон України «Про освіту». Стаття 42 «Академічна доброчесність» // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n613>

• Лист МОН України щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

• Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності. – Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2019. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%96%CC%88-%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf>

https://drive.google.com/file/d/1CB4AIMVXSAykF_CepI-k98GPc9E8KznQ/view

https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSgadrPI_/view

https://drive.google.com/file/d/1EzBsehQERCEzxJwWe-rz6_eTUFUBGv4o/view

• Веб-сайт часопису «Схід» <http://skhid.kubg.edu.ua/>

• Веб-сайт наукового часопису «Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство» <http://nzpr.ukma.edu.ua/>

• Веб-сайт наукового часопису «Актуальні проблеми духовності» <https://journal.kdpu.edu.ua/apd>

• Веб-сайт Вісника Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки <http://philosophy.visnyk.zu.edu.ua/>

• Веб-сайт наукового часопису «Мультиверсум. Філософський альманах» <http://multiversum.com.ua/index.php/journal>

• Веб-сайт наукового збірника «Освітній дискурс» <http://www.journal-discourse.com/uk/>

• Веб-сайт наукового часопису «Філософська думка» <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd>

• Веб-сайт часопису «Sententiae» <https://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae>

• Веб-сайт Вісника Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія.

http://www.philosophy.univ.kiev.ua/ua/view/Vysnyk_KNU/78/19/6